

Joodse slagerszoon vindt in Den Helder puzzelstukjes van zijn leven terug

'Anne Frank niet enige oorlogskind'

VAN ONZE VERSLAGGEVER BAS VAN SLUIS

DEN HELDER - Bedachtzaam schuift Frederik van Gelder de foto's opzij. Het merendeel is vergeeld door de tand des tijds. Op een van de plaatjes is een keurige heer te zien. „Dit is de Helderse dokter Egbert Loesberg”, zegt hij. „De man die het leven van mijn ouders tijdens de oorlog heeft gered. En daarmee mijn leven.” Van Gelder realiseert zich dat hij zonder die man deze foto's 58 jaar later niet had kunnen bekijken in zijn ouderlijk huis aan de Binnenhaven.

Van Gelder is in Den Helder om antwoorden te vinden over zijn familie. In zijn kielzog een Duits/Franse televisieploeg die een film maakt over zijn zoektocht – zestig jaar na de Tweede Wereldoorlog. Na meer dan een halve eeuw is hij weer terug op de plek waar hij zijn vroege kinderjaren doormaakte; op nummer 35. Ooit de slagerij van zijn vader. Het doet hem veel. „Je hebt toch altijd de behoefte om te zeggen dat je ergens thuis hoort. Dit is mijn thuis. Hier in Den Helder”, aldus Van Gelder, die tegenwoordig zowel in Frankfurt als Amsterdam verblijft. Samen met de huidige bewoonster W. Weerstand zit hij aan tafel om foto's te bekijken en herinneringen op te halen. Achter hen draait een camera en er wordt af en toe een vraag gesteld. „Kijkt u deze foto eens, mevrouw Weerstand. Dat ben ik”, zegt Van Gelder trots. „Een knappe jongen, of niet?”

Onderduiken

Van Gelder werd geboren aan het einde van de oorlog in een kelder. Daarmee was hij een 'onderduikbaby'. „Doordat mijn ouders van Joodse afkomst waren moesten ze op een bepaald moment onderduiken. Ze kwamen eerst bij de kruidenier Frans Rieselman aan de Zuidstraat terecht. Daar hebben ze van midden januari 1943 tot september 1944 ondergedoken gezeten. Ik ben zelfs vernoemd naar de kruidenier.” Er worden weer wat foto's neergelegd die aandachtig worden bekeken. „Bij mijn geboorte werd er hier nog hevige gevochten. En dat is helemaal doorgegaan tot aan het definitieve einde van de oor-

log. Toen ik op komst was heeft dokter Loesberg tegen mijn ouders gezegd dat ze het beste bij hem konden blijven. Dat is niet niks. Je leven riskeren voor iemand anders. Maar hij deed het en vanaf september 1944 zaten mijn ouders daar in de kelder aan de Westgracht. Nu, vijftig jaar later, heb ik voor het eerst in mijn leven gesproken met iemand van de onderduikfamilie. Met de zoon van de dokter: Paul Loesberg. Nog nooit gezien, maar ik herkende hem direct.” Af en toe kijkt Van Gelder stil voor zich uit. „Ja, nu ik hier weer terug ben zijn er wel momenten waar je even van moet slikken.”

Concentratiekamp

„Ik ben, op mijn ouders na, mijn hele familie in de Tweede Wereldoorlog kwijtgeraakt.” Hij schuift twee papieren naar voren uit 1948. Een bevestiging van het overlijden van een familielid in een concentratiekamp. Een foto van zijn vader en opa zitten in het mapje.

„Het is voor mij ontzettend ingrijpend om te horen hoe het in de oorlog was om hier in Den Helder te leven. Nu ik met verschillende mensen uit de stad praat kan ik mij een beeld vormen. Een beeld over mijn eigen familie.”

Terwijl de inmiddels 58-jarige Van Gelder door de kamers loopt komen er weer kleine herinneringen naar boven. „Ik was natuurlijk vijf toen we het huis verlieten maar ik weet nog wel wat dingen.” Zo kan hij zich de achterplaats voor de geest halen. Terwijl mevrouw Weerstand wat dingen uitlegt over de tuin kijkt hij geïnteresseerd

rond. „De bomen en een kleine zandbak. Ja, dat weet ik nog wel.”

Als hij in zijn oude slaapkamer staat, waar nu een van de dochters van de familie Weerstand slaapt, wordt hij wat stiller. „Dit was mijn kamer. Ik heb wat gemeenschappelijke met jou”, zegt hij, vriendelijk kijkend naar een van de dochters. „Namelijk dezelfde kamer. Ja, mijn slaapkamer herinner ik mij nog wel. Ik weet dat ik altijd een enorme angst heb gehad voor deze kamer. Waarom weet ik niet. Wel dat ik altijd aan gasmaskers moest denken als ik hier was.”

Obsessie

Tot het einde van de oorlog verbleef de familie bij dokter Loesberg. Daarna keerde zij terug naar de Binnenhaven, om uiteindelijk in 1950 te emigreren naar Zuid-Afrika. „Daar werd ik al vroeg geconfronteerd met racisme. Toen ik afgestudeerd was als tandarts was het een kwestie van kiezen voor een partij of doen of je neus bloedt. Ik koos en ging bij de anti-Apartheidsbeweging. Mijn vader had het jodendom inmiddels afgezworen. Hij veranderde zelfs zijn naam.” Van Gelder begreep zijn vader niet. „Ik ging tegen hem rebelleren. Ik begreep namelijk niet dat hij de Duitsers bleef uit-schelden. Duitsers werkten voor hem als een rode lap op een stier.”

Dat was een van de redenen dat hij, met de Apartheidstrijd op de achtergrond, zich steeds meer ging verdiepen in de Tweede Wereldoorlog. „Ik vroeg mij constant af hoe het in godsnaam mogelijk is dat de wereld in elkaar kon zakken. Ik kwam erachter dat, hoe meer je er mee bezig bent, des te minder je snapt dat er zes miljoen mensen zijn vermoord. De oorlog is een obsessie voor mij geworden. Ik wil het namelijk begrijpen.”

De reden voor de terugkeer naar zijn geboorteplaats is een film waarin het verhaal van zijn familie en zijn zoektocht naar het verleden als leidraad die-

Van Gelder laat in zijn ouderlijk huis, onder belangstelling van de Duits/Franse televisie, de vele familiefoto's zien.

Foto Michel van Zwieten

nen. Van Gelder: „In 1992 was er in Amsterdam een onderduikcongres met het thema 'Het ondergedoken kind'. Daar heb ik toen een artikel over geschreven: 'Anne Frank was not alone' ('Anne Frank is niet de enige'). Het artikel ging over de vele mensen die als kind de oorlog hebben meegemaakt.” Met die invalshoek voor het verhaal werd hij door televisiemakers benaderd.

Van Gelder was eerst huiverig om mee te werken aan de film. „Ik ben wetenschapper. Ik probeer alles zo objectief mogelijk te houden. Door in een film over je familie te gaan praten wordt

het persoonlijk. Daar was ik bang voor.” Toch waren er genoeg redenen voor hem om het wel te doen. „Vooral als een hommage aan dokter Loesberg en anderen. Mensen die het leven van zichzelf en hun familie riskeerden om anderen te helpen. Dat is groots.”

Voor de film, die in 2005 uitkomt en waarschijnlijk ook in Nederland te zien zal zijn, worden verschillende locaties aange-daand. „We gaan ook naar Zuid-Afrika en Australië. Daar woont mijn zus. We gaan in Melbourne praten over Den Helder: over onze familie.”

Van Gelder geeft aan dat hij –

door in Den Helder te zijn – antwoorden op vragen krijgt waarvan hij niet wist dat hij ze moest stellen. „We zijn naar de Joodse begraafplaats in Huisduinen geweest. Daar werd ik geconfronteerd met zes familieleden. Het blijkt dat daar een oom van mijn vader ligt: mijn grootoom. En een meisje van wie ik mij de naam nog kon herinneren, Roosje Polak. Dat is een rare ge-wardwording.”

Tijdens zijn verblijf in de marinestad nodigt Van Gelder diverse mensen uit die hem dingen kunnen vertellen over het verleden. Een vrouw, die zijn kindermisje was, loopt naar

hem toe en omhelst hem innig. „Weet jij wel dat ik jou luiers nog heb verschoond?”, vraagt ze half huilend, half glimlachend. Van Gelder is even verbaasd als geamuseerd. „Dat brengt een rare verhouding tussen emoties met zich mee”, zegt hij achteraf. „Want het Freekje van toen is er niet meer. Wat je in je hoofd hebt heeft niks meer met de realiteit te maken. Filosofisch of niet?”

Praten met de mensen over zijn familie helpt hem. „Na die gesprekken begreep ik mijn vader voor de eerste keer. Ik begrip nu een beetje hoe hij in elkaar zat.”

Bewoner slaapt, frituurpan raakt oververhit

DEN HELDER - Even een kip-petje frituurpan leidde donderdagmiddag in een woning aan de Balistraat tot flinke rookschade.

Terwijl hij de kip in de frituurpan had gedaan, viel de bewoner van het huis in slaap. Daardoor raakte de frituurpan oververhit en ontstond een flinke rookontwikkeling. De bewoner werd wakker van het brandalarm. Nadat hij een medebewoonster, die boven lag te slapen, had gewaarschuwd wist hij samen met de vrouw het huis op tijd te verlaten. De gealarmeerde brandweer was de situatie snel meester, de woning liep alleen rookschade op. De beide bewoners gingen voor onderzoek naar het Gemini Ziekenhuis, omdat zij rook hadden ingeademd.

Auto gestolen

DEN HELDER - Een op de Burgemeester Houwingsingel geparkeerde auto is in de nacht van donderdag op vrijdag gestolen. Het betreft een rode Opel Astra, met het kenteken JD-GN-90.

En verder

Kerstmarkten

DEN HELDER - Wijksteunpunt Centrum aan het Bernhardplein houdt bij voldoende deelname op zaterdag 13 december van twaalf tot vijf uur een kerstmarkt. Belangstellenden kunnen tot 3 december voor € 5 een standplaats reserveren. Informatie en aanmeldingen via het wijksteunpunt, tel. 0223-617818.

Buurthuis Elto, Crocusstraat 64a, houdt zaterdag 13 december een kerstsnuffelmarkt. De verkoop duurt van tien tot drie uur, informatie is verkrijgbaar via tel. 06-54344317.

Kerstnacht

WIERINGEN - Voor de kerstnachtdiensten in de Michaelskerk te Oosterland op woensdag 24 december om kwart over negen en kwart over elf worden op zaterdag 6 december om vijf uur kaarten verkocht in de kerk. De

Klaar voor massa's zomers vakantieblik

GROOTE KEETEN - Eens was het autoblik voor het oog prachtig afgeschermd door weelderige bosschages. Maar in het kader van de 'opwaardering van Groote Keeten is het grootste Zijper parkeerterrein bij het strand, met ruimte voor vijftien auto's, heringericht. Veel beplanting is ge-rooid. Waterpartijen zijn gegraven en deze week

is er nieuwe beplanting aangebracht. Of het terrein volgend seizoen op warme zomerdagen vol met blik staat, hangt misschien ook wel een beetje af van de vraag of er wel of niet betaald parkeren in Zijpe komt. Het terrein is verlegd om aan de Duinweg ruimte te maken voor de appartementengebouwen die daar komen. Foto John Oud

St Jan: Snel besluit over nieuwe school

VAN ONZE VERSLAGGEVER

BREEZAND - Het schoolbestuur van r.k. basisschool St. Jan wil van de gemeente snel duidelijkheid over de plannen om een nieuw onderwijspand te bouwen. Als de knoop snel wordt doorgelakt, gaat het schoolbestuur zelf aan de gang.

De St. Janschool is op, zegt directeur G. Veeter van Sarkon, de kooporganisatie van een aantal basisscholen in de Noordkop. Het oudste deel van de school is afgeschreven, het nieuwe deel is er nog redelijk aan toe. Tot tweemaal toe zijn noodlokalen geplaatst. Die mogen er volgens de regels nog maar enkele jaren staan.

„De school is het opknappen niet meer waard”, vindt Veeter. „Zeker gezien de huidige onderwijskundige ideeën is het gebouw niet meer van deze tijd. Nieuwbouw is een veel gunstiger optie.”

Verhuizen naar het leegstaande pand van de naar Anna Paulowna verkaste basisschool Re-

genboog is geen goed alternatief, stelt de directeur. „Er zal bijgebouwd moeten worden. Nieuw tegen oud bouwen is altijd duurder. Bovendien zit je met afschrijvingen. Als het oude deel is afgeschreven, moet het nieuwe deel nog twintig jaar mee.”

Tijdens overleg met het kerkbestuur kwamen de parkeerplaats naast de St. Jankerk en de ijsbaan in beeld. Dat idee is niet enthousiast ontvangen door het gemeentebestuur. Onderwijswethouder L. Franken vindt dat er voor een definitieve oplossing een integrale afweging moet komen, waarbij alle relevante partijen in Breezand worden betrokken.

Botsen

De vorige week aangewezen programmamanager, de gemeentesecretaris van Anna Paulowna, moet zich de komende tijd samen met een projectgroep buigen over de nieuwbouw van een brede school (onderwijsgebouw en andere kindgerelateerde voorzieningen). De

projectgroep moet ook een beslissing nemen over de nieuwbouw van de St. Janschool.

Vorige week botsten de visie van het college en de gemeenteraad over de vraag of er extra geld moest komen om het gemeentesecretaris mogelijk te maken als programmamanager aan de slag te gaan. De raad vindt van niet, het college zegt dat het plan voor de brede school zonder extra geld niet door kan gaan. Nu mag het college van de gemeenteraad aan de slag, maar komt het geld er pas als de noodzaak duidelijk is aangetoond.

De directeur van Sarkon vindt het allemaal prima, maar wijst erop dat de tijd dringt. „Als het niet doorgaat, trekken wij ons eigen plan. We gaan een projectgroep instellen en gaan zelf aan de slag. We hebben geen zin om te wachten op bureaucratisch geneuzel, met alle respect voor de gemeenteraad.”

Voor 1 januari moet er wat Veeter betreft duidelijkheid zijn over de toekomst van de St. Janschool.

'Geen rapport over gelden Bloementuin'

VAN ONZE VERSLAGGEVER

ANNA PAULOWNA - Een rapport over de besteding van subsidiegelden bij Hollands Bloementuin is er nog lang niet. „En als het er niet is, kan het ook niet vertrouwelijk zijn”, stelt P. Hoogervorst van de provincie Noord-Holland.

Hij reageert daarmee desgevraagd op uitspraken van de Polderse wethouder S. Steenbergen.

De VVD'er meldde eerder deze week dat er een vertrouwelijk rapport ligt over de financiële handel en wandel van de coöperatie Westpolder. De coöperatie is de initiatiefnemer van Hollands Bloementuin. De vertrouwelijkheid geldt tot 2 december, zei de bestuurder. Op die dag zou volgens hem het rapport

worden besproken door de commissie van overleg, een orgaan waar onder meer provincie, gemeente, het hoogheemraadschap en de coöperatie Westpolder in zitten.

Halverwege

Het project kampt met financieringsproblemen, omdat toegezegde subsidies halverwege het project zijn weggevaallen. Hoogervorst zegt dat nu bekeken wordt op welke manier het project moet worden voortgezet.

Het eindrapport over deze kwestie verwacht de provincie ambtenaar pas komend voorjaar. Dan kunnen de betrokken subsidiegevers zich buigen over de inhoud van het stuk en kunnen zij besluiten nemen over de gesuggereerde oplossingsrichtingen.

Polderse jeugd hakt beelden uit ijsblokken

VAN ONZE VERSLAGGEESTER

ANNA PAULOWNA - Op het Sluisplein in winkelcentrum Molensluis in Anna Paulowna gaan op zaterdag 20 december onder begeleiding van ijsbeeldhouwer Wim Vos acht ijsblokken tot ijsbeelden hakken.

De blokken zijn 1 meter hoog en 55 centimeter in het vierkant. Start is om elf uur 's ochtends.

Jongeren van veertien tot en met achttien jaar uit de Polder kunnen zich hiervoor tot 8 december opgeven. Aan een beeld kunnen meerdere meehelpen. Voor meer informatie en aanmelden: 0223-532452 en 0223-532148.

Veel animo voor 'gouden paren'

TEXEL - Het loopt storm voor de 'Gouden bijeenkomst' van Stichting Welzijn Ouderen Texel. De aankondiging is pas enkele dagen de deur uit of er hebben zich al achttien echtparen aangemeld die een halve eeuw of langer bij elkaar zijn. De middag wordt op zaterdag 17 januari gehouden in De Buurton op Texel.

Kookcursus Texel

TEXEL - Op Texel is het inmiddels een bekend fenomeen. De kookcursus voor mannen. Inmiddels hebben heel veel mannen de cursus al gevolgd en daarom start Stichting Welzijn Ouderen Texel (Swot) een vervolg cursus voor de 'afgestudeerde'. Halverwege januari zal de eerste les worden gegeven op woensdagmiddag in Scholengemeenschap De Hogeberg op Texel. De cursus bestaat uit acht lessen. Opgeve informatie bij Swot, telefoon 0222-312696

Expositie Kunst

HOORN/DEN HELDER - Schilderijen en tekeningen van Nieuwiederpeer Bill Kunst hebben een tijdelijk plekje gekregen in Kunstcentrum De Boterhal in Hoorn.

„Een kunstwerk ontstaat pas na dagenlang geploeter en gehannes in mijn atelier”, schreef Kunst in het dikke album dat bij deze tentoonstelling ter inzage ligt. „Het komt wel voor dat ik dan al diverse eerdere versies heb overgeschilderd”. Uit dit fotoboek komt naar voren dat de schilderijen van de kunstenaar nog steeds het resultaat zijn van grondig kleur-, vorm- en materiaalonderzoek. De expositie loopt tot en met 14 december en is van dinsdag tot en met zondag tussen elf en vijf uur geopend.

Burgelijk stand

DEN HELDER - Wijzigingen in de burgerlijke stand in de periode van 17 tot en met 24 november 2003.

Geboorten (dinsdag 18 november tot met maandag 24 november 2003): Jesse z.v. W. Blom en M. Romar; Bart z.v. E. Heikens en M. Folkertsma; Simon z.v. P. Bos en E. Holkema; Joyce Lorraine d.v. R. Aker en M.L.A. Burghout; Zoïtsa d.v. R.C.J. Leliveld en Y.F. Choy; Niamh Mark z.v. M.R. de Roode en B. Dchiri; Dylan Sem z.v. D. Adri-aansen en A.C. Smit; Stan z.v. R. van der Haag en B. van der Heide; Lieke d.v. S. Visser en B.E. Spelt; Justin Jordan z.v. H.J. Zoetelief en D. Kaczor; Linde Jeannette d.v. R.C.J. Wijnker en P.H.D. Elling; Bart z.v. H.J. Vriezolkol en A.B. Verf; Thijs z.v. J.J.M. Wijnker en A.M. Wijnker; Nias Rebel z.v. R.W. Scholtmeyer en M.van Boven; John z.v. L. Thevendram en Y. Rasiah.

Aangifte huwelijken/partnerschapregistraties (maandag 17 november tot en met zondag 23 november 2003): E.W.A.C.I. Kools en A.J. Spee; C.H.F. van Ooij en R.A. Kat-touw; A. Hoekstra en J.M. Hendriks.

Huwelijken/partnerschapregistraties (maandag 17 november tot en met maandag 24 november 2003): Mevr. P.A.J. Kaper-Bouwens (25 jaar); mevr. W.M. Lienes-Zegers (60 jaar); dhr. J. Brouwer (75 jaar); dhr. F.J. Egner (83 jaar); dhr. M. van Ginkel (68 jaar); mevr. J. de Lig-t-van der Stigchel (95 jaar); mevr. J.A.G. van Neerijnen-Kemp (89 jaar); dhr. J.F. Schooneman (83 jaar); mevr. M. Schippers-Veenstra (56 jaar).